**Valtioneuvoston kanslia** Neuvostoraportti EU/5/2024-VNK-10

Siivola Heli 9.2.2024

# Yleisten asioiden neuvosto 29.1.2024; Neuvostoraportti

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 29.1.2024

**Puheenjohtajavaltio Belgia esitteli puheenjohtajakautensa prioriteetit. Yleisten asioiden neuvostossa keskeisiä teemoja Belgian puheenjohtajakaudella ovat oikeusvaltioperiaatteen edistäminen, demokratian vahvistaminen sekä laajentuminen ja siihen valmistautuminen.**

**Neuvosto kävi periaatekeskustelun komission joulukuussa 2023 antamasta ns. demokratian puolustuspaketista. Keskustelussa keskityttiin erityisesti kolmansien maiden puolesta harjoitettavan intressivaikuttamisen avoimuutta ja rekisteröintiä koskevaan direktiiviehdotukseen. Useat jäsenvaltiot totesivat kansallisen analyysin olevan vielä kesken, mutta antoivat alustavaa tukea ehdotuksen yleiselle tavoitteelle lisätä avoimuutta ja torjua ulkomaista häirintää. Puheenvuoroissa korostui tarve sovittaa ehdotetut säännöt yhteen kansallisten avoimuusrekisterien kanssa ja löytää oikea tasapaino ulkomaisen häirinnän torjunnan sekä sananvapauden ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien suojelun välillä. Esille nostettiin muun muassa sääntöjen soveltamisalaan ja oikeasuhteisuuteen, määritelmien selkeyttämiseen ja hallinnollisen taakan välttämiseen liittyviä kysymyksiä. Direktiiviehdotuksen käsittelyä jatketaan yleisten asioiden työryhmässä.**

**Neuvosto jatkoi komission oikeusvaltiokertomuksen pohjalta käytävää oikeusvaltiovuoropuhelua. Esillä olivat Italiaa, Espanjaa, Ranskaa ja Kroatiaa koskevat maaluvut.**

**Muissa asiat -asiakohdassa esiteltiin Saksan ja Slovenian aloite EU-jäsenyysneuvotteluiden sujuvoittamiseksi.**

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

### A-kohtien hyväksyminen

A-kohdat hyväksyttiin asiakirjojen 5773/24 ja 5774/24 mukaisesti.

### Belgian puheenjohtajakauden prioriteetit

Yleisten asioiden neuvoston uusi puheenjohtaja, Belgian ulkoministeri Hadja Lahbib esitteli puheenjohtajavaltion prioriteetit. Yleisten asioiden neuvostossa kevätkauden keskeisiä teemoja ovat erityisesti oikeusvaltioperiaatteen edistäminen, demokratian vahvistaminen sekä laajentuminen ja siihen valmistautuminen. Erityistä huomiota kiinnitetään joulukuun Eurooppa-neuvoston päätelmien toimeenpanoon. Myös väestön ikääntyminen on tärkeä teema.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) antoi tukensa puheenjohtajavaltion prioriteeteille. Komissio valmistelee tiedonantoa laajentumisen vaikutuksista EU:n politiikanaloille, rahoitukseen ja toimielimiin. Komissio tulee tekemään tiivistä yhteistyötä puheenjohtajavaltion kanssa myös, jotta mahdollisimman moni arviolta 150 keskeneräisestä lainsäädäntöehdotuksesta saataisiin päätökseen ennen vaalitaukoa.

Tuleva puheenjohtajavaltio (syyskausi 2024) Unkari tuki Belgian prioriteetteja. Unkarille tärkeitä aiheita ovat erityisesti EU:n globaali kilpailukyky ja demografia. Unkari pitää tärkeänä, että laajentumisprosessi säilyy objektiivisena ja ansioihin pohjautuvana. Jäsenvaltioiden on oltava kuskin paikalla EU:n sisäisiä uudistuksia pohdittaessa.

Käydyssä keskustelukierroksessa annettiin vahva tuki puheenjohtajavaltion prioriteeteille ja tuotiin esille kullekin jäsenvaltiolle tärkeitä painotuksia. Suomi korosti oikeusvaltioperiaatteen keskeisyyttä niin unionin sisällä kuin laajentumisessa sekä määrätietoisia toimia sisämarkkinoiden ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi.

**Demokratian puolustamista koskeva paketti**

Neuvosto kävi periaatekeskustelun komission 12.12.2023 esittämästä demokratian puolustamista koskevasta paketista. Keskustelussa keskityttiin erityisesti direktiiviehdotukseen kolmansien maiden puolesta harjoitettavan intressivaikuttamisen avoimuudesta ja rekisteröinnistä.

Komissio (varapuheenjohtaja Věra Jourová) muistutti demokratian vaativan jatkuvaa ylläpitoa. Komissio on edistänyt demokratiatoimintasuunnitelmaa vuodesta 2020, ja myös joulukuussa esitetty paketti rakentuu sen pohjalle. Komissio haluaa EU:n suojautuvan kasvaneilta ulkopuolisilta uhkilta yhteisellä avoimuusstandardilla, jolla saadaan tietoa kolmansien maiden puolesta harjoitettavasta intressivaikuttamisesta. Samalla vältettäisiin sisämarkkinoiden pirstaloituminen, sillä monilla jäsenvaltioilla on käynnissä vastaavia hankkeita. Komissio korosti kuulleensa ehdotuksesta laajalti eri toimijoita perusteellisen konsultaation aikana. Ehdotus kattaa kaikenlaiset tahot ja kaikki kolmannet maat. Se ei estä kenenkään toimintaa, vaan lisää toiminnan avoimuutta kohdennetuilla vaatimuksilla. Jäsenvaltioiden tulisi perustaa avoimuusrekisteri tai hyödyntää jo olemassa olevaa rekisteriä. Siihen rekisteröityminen on esitettävä neutraalisti ilman negatiivista leimautumista. Valvonnan on oltava riippumattomilla viranomaisilla, eikä rekisteriä saa käyttää perusoikeuksien rajoittamiseen. Siksi komissio ehdottaa täyttä harmonisaatiota, myös sanktioiden osalta. Täysi harmonisaatio palvelisi myös palveluntarjoajia. Huomiota on kiinnitetty hallinnollisen taakan minimointiin. Komissio katsoo, että direktiiviehdotus on tasapainossa puuttuen ulkomaiseen vaikuttamiseen, kunnioittaen perusoikeuksia ja vahvistaen demokratian resilienssiä.

Komissio esitteli lyhyesti muuta demokratiatoimintasuunnitelman pohjalta saavuttua edistystä.

Käydyssä keskustelussa demokratian aktiivista suojelemista pidettiin tärkeänä. Useat jäsenvaltiot totesivat kansallisen analyysin direktiiviehdotuksesta olevan vielä kesken. Ehdotuksen yleiselle tavoitteelle lisätä avoimuutta ja torjua ulkomaista häirintää annettiin kuitenkin alustavaa tukea. Tarvetta löytää oikea tasapaino ulkomaisen häirinnän torjunnan sekä sananvapauden ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien suojelun välillä korostettiin. Jatkotyössä tulisi tarkastella ehdotuksen vaikutuksia kansalaisyhteiskunnalle. Kyse ei saa olla toimijoiden leimaamisesta tai jonkinlaisesta mustasta listasta. Hallinnollinen taakka ei saa kasvaa liian suureksi. Moni painotti tarvetta sovittaa ehdotus yhteen jo olemassa olevan kansallisten sääntöjen ja avoimuusrekisterien kanssa. Vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön pitää analysoida. Ehdotuksen ei tule johtaa tarpeettomaan byrokratiaan tai riman alentamiseen joissakin jäsenvaltioissa. Jatkotyössä toivottiin kiinnitettävän huomioita ehdotettuun oikeusperustaan, sääntöjen soveltamisalaan ja oikeasuhteisuuteen, määritelmien selkeyttämiseen ja tavoiteltavaan harmonisaation tasoon. Tulisi varmistaa myös riittävät suojatoimet sääntöjen väärinkäytön ja kiertämisen estämiseksi. Vastaavia sääntöjä toivottiin myös EU:n toimielimille.

Komission suosituksia vaaliprosessien häiriönsietokyvyn vahvistamisesta ja kansalaisten osallistumisen edistämisestä pidettiin ajankohtaisina ja tervetulleina. Esille nostettiin erityisesti disinformaation torjunta ja toimet äänestysaktiivisuuden edistämiseksi.

Suomi korosti tarvetta turvata ja edistää toimivaa demokratiaa niin EU:ssa kuin globaalisti. On vahvistettava demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskuntaan. On myös varauduttava ennakoivasti hybridiuhkiin. Suomen kannanmuodostus direktiiviehdotukseen on vielä kesken, mutta on tärkeää huo-

mioida jäsenvaltioiden jo toteuttamat toimet. Lobbausta ja avoimuutta koskevaa kansallista lainsäädäntöä ei tule heikentää. On varmistettava, että ehdotus on mahdollisimman yhteensopiva avoimuusrekistereitä koskevan kansallisen lainsäädännön kanssa. Kuten aina, toteutettavien toimien on kunnioitettava demokraattisia arvoja ja oikeusvaltiota sekä oltava asianmukaisia ja oikeasuhteisia. Unionin menestys riippuu kyvystämme ylläpitää ja toteuttaa näitä yhteisiä arvoja. Suomi kiitti komissiota sen sitoutumisesta tähän työhön.

Puheenjohtaja totesi jäsenvaltioiden pitäneen komission ehdotusta ajankohtaisena. Direktiiviehdotuksen käsittelyä ja keskustelussa esille nostettujen näkökohtien työstämistä jatketaan teknisellä tasolla yleisten asioiden työryhmässä.

Komissio totesi kuulleensa tarkkaan jäsenvaltioiden huolia, mutta myös yleisen tuen ehdotukselle. Komissio on valmis jatkamaan työtä esitettyjen näkökohtien työstämiseksi.

**Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu**

Puheenjohtajavaltio Belgia korosti oikeusvaltioperiaatteen tärkeyttä nykytilanteessa. Oikeusvaltiovuoropuhelun maakohtaisia keskusteluja on järjestetty vuodesta 2020 alkaen. Espanjan puheenjohtajakaudella syksyllä 2023 suoritettiin neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun uudelleenarviointi ja annettiin 26 jäsenvaltion tukemat puheenjohtajan päätelmät aiheesta. Belgian puheenjohtajakaudella jatketaan vuoropuhelua näiden päätelmien mukaisesti.

Maakohtaiset keskustelut tukevat tavoitetta tehdä vuotuisesta oikeusvaltiovuoropuhelusta vahvempi ja jäsennellympi noudattaen kaikilta osin objektiivisuuden, syrjimättömyyden ja kaikkien jäsenvaltioiden tasapuolisen kohtelun periaatteita. Tavoitteena on rakentava ja avoin näkemysten ja parhaiden käytäntöjen vaihto.

Esillä olivat komission oikeusvaltiokertomuksen Italiaa, Espanjaa, Ranskaa ja Kroatiaa koskevat maaluvut. Keskusteluun oli varattu aikaa puoli tuntia kunkin käsiteltävän jäsenvaltion osalta. Komission esittely pohjautui vuoden 2023 oikeusvaltiokertomuksen ao. jäsenvaltiota koskevan maaluvun yhteenvetoon. Komission jälkeen käsittelyvuorossa oleva jäsenvaltio sai puheenvuoron. Tämän jälkeen muilla jäsenvaltioilla oli tilaisuus esittää kysymyksiä ja jakaa hyviä käytänteitä.

Suomi nosti keskustelussa esille muun muassa median vapauteen ja toimittajien suojeluun, oikeusavun saatavuuteen sekä korruption ehkäisemiseen ja torjuntaan liittyviä kysymyksiä.

Käydystä keskustelusta ei tehty yhteenvetoa.

Komissio (komissaari Reynders) kiitti jäsenvaltioita avoimesta keskustelusta ja tiiviistä yhteistyöstä vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksen valmisteluissa. Komissio jatkaa objektiivista työtä ja on tarvittaessa valmis tukemaan jäsenvaltioita. Tavoitteena on ennaltaehkäistä oikeusvaltioperiaatetta koskevia ongelmia. Komissio kertoi, että jäsenvaltioiden lisäksi vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksessa on tarkoitus tarkastella myös Albanian, Pohjois-Makedonian, Montenegron ja Serbian oikeusvaltiotilanteita.

**Muut asiat**

- Saksan ja Slovenian aloite EU-jäsenyysneuvotteluiden sujuvoittamiseksi

Slovenia ja Saksa esittelivät lyhyesti aloitettaan EU-jäsenyysneuvottelujen sujuvoittamisesta. Tavoitteena on tehdä neuvotteluprosessista entistä uskottavampi, tehokkaampi ja dynaamisempi. Osana tätä tavoitetta tulisi Slovenian ja Saksan mukaan selvittää, voitaisiinko neuvosto valtuuttaa päättämään määräenemmistöllä joistakin teknisemmistä väliaskelista, kuten neuvotteluklusterien avaamisesta. Neuvotteluklusterien sulkeminen ja muut askeleet jäsenyysneuvotteluissa edellyttäisivät edelleen yksimielisyyttä, joten kaikkien jäsenvaltioiden intressit olisi turvattu. Maat toivoivat, että keskustelua aiheesta voitaisiin jatkaa paremmalla ajalla.

Käytetyissä puheenvuoroissa (ml. Suomi) korostettiin laajentumisen merkitystä geostrategisena investointina rauhaan, turvallisuuteen, vakauteen ja vaurauteen. Saksan ja Slovenian aloitetta pidettiin ajankohtaisena, ja aiheesta oltiin valmiita keskustelemaan tarkemmin. Tavoitteesta lisätä liittymisprosessin tehokkuutta ja uskottavuutta oltiin yhtä mieltä. Osa totesi olevansa valmis tarkastelemaan myös mää-

räenemmistöpäätösten käyttöä joissakin teknisemmissä kysymyksissä. Toisaalta esitettiin myös epäilyjä siitä, olisiko tämä oikea tapa edetä. Tarvetta kohdella kaikkia hakijamaita johdonmukaisesti korostettiin.

Komissio korosti laajentumisen merkitystä geostrategisena investointina. Kyse on hakijamaiden omiin ansioihin perustuvasta prosessista. Jos hakijamaat tekevät osansa, voidaan edetä nopeammin ja myös EU:n tulee pitää kiinni lupauksistaan. Komissio on valmis pohtimaan ideoita prosessin tehostamiseksi.

Suomen edustajat
Ministeri Adlercreutz ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
5450/24

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite